

Affektit ja modaliteetit laadullisen seuranta- aineiston analyysin apuna

Anna-Maria isola



TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS



Työterveyslaitos



Diak
DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020



Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Lähtökohtia: Syrjäytymisestä selviytymiseen Suomessa -tutkimushanke

- Syrjäytymisestä selviytymiseen Suomessa -tutkimushanke
 - Aineiston esittely:
<https://www.youtube.com/watch?v=edvqQ9HZbwg>
 - Tutkimusraportti Syrjäytynyt ihminen ja kunta:
http://www.kaks.fi/sites/default/files/TutkJulk_84_net_1.pdf
 - www.selviytyminen.fi
- Miten ihmeessä tutkia myönteistä muutosta?
 - Varsinkin, kun sellaista ei selkeästi näy?
 - Ja kun tekstistä jää tuntu, että jokin on muuttunut, mutta siihen on vaikea päästä käsiksi?
 - Kahden ajankohdan välillä – ajallinen ulottuvuus?



Oivalluksia sisällönanalyysistä

- Sisällönanalyysin perusteella muutosta tapahtui:
 - Toimeentulo, tekeminen ja terveys
 - Vapaus
 - Yhteiskunnallinen tila (tai osallisuus)
 - Tulevaisuuden odotukset
- Vapaus johdatti ratkaisuun. Vapaus kertoo valinnasta tai valitsematta jättämisestä mahdollisuuksien välillä. Kun ihminen koki vapautensa lisääntyneen, hän näki enemmän mahdollisuuksia
 - Keskeistä siis mahdollisuudet, valinta niiden välillä ja mahdollisuuksien toteutuminen

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma



Modaliteettien analyysiin

- Modaliteettien avulla mahdollisuuksien ja ehdollisuuksien jäljille
 - Tahtominen / haluaminen
 - Osaaminen
 - Kykeneminen
 - Täytyminen
 - Myös voiminen ja tunteminen, mutta ei tässä analyysissä
 - Affektit: asioiden ja tapahtumien tunnepitoista tulkintaa, välittäviä tekijöitä suhteessa modaliteetteihin
- Modaliteetit (mikä nähdään mahdolliseksi) ja affektit yhdessä kertovat pystyvyyden tunteesta. Pystyvyyden tunne puolestaan määrittää odotushorisonttia.



Esimerkki analyysistä, vuosi 2006

Opin jo pienenä, millaista on köyhän elämä. [M: osaaminen, täytyminen] (...) Opin siinä, ettei voi kaikkea saada mitä haluaa [M: täytyminen]. Arvatkaapas, mitä ostin ensimmäisellä viikkorahalla? En ostanut karkkia, ostin maitotölkin. Halusin auttaa vanhempiani [M: haluaminen, osaaminen]. En koko ajan ajatellut vain itseäni. En ronkunut kaikkea kaupassa, sillä minusta tulikin sellainen ihminen, että ajattelen muitakin ihmisiä. [A: epäitsekkyyks] Vanhempani kuitenkin antoivat minulle arvokkaan ja tasapuolisen elämän perheessämme. [A: kiitollisuus] Kyllä he antoivat sen, minkä voivat ja eihän kaikkea rahalla saakaan. [M: kykeneminen] Kuitenkin olen päässyt myös matkustamaan [M: kykeneminen].



- Kun menin lukioon, muutin pian itsekseni asumaan. Pärjäsin hyvin pienillä tuloillani, varmaankin lapsuudesta asti opittua [*M: osaaminen*]. Sitten muutin uudestaan, ei mitään muutosta, kaikki meni hyvin melko kauan, minäkin sain eläkkeen [*M: kykeneminen*]. Aluksi silloinkin meni hyvin, mutta sitten minulle alkoi tulla impulssiostoksia [*A: hallitsemattomuus; M: kykeneminen -*]. Ostelin vähän mitä sattuu, milloin sattuu, miettimättä sen kauempaa.



- Isäni on todella köyhä. Hän ostaa ruuaksi suurimmaksi osaksi valmispizzoja. Minua sääliittää hänen tilansa ja jos olisin yhtään enempiä varoissani, antaisin hänelle osan rahoistani [*A: sääli; M: haluaminen*]. Luulisi olevan jonkinlaista tukea köyhillekin. Onneksi tässä kaupungissa on ruokajono [*M: kykeneminen*]. Sieltä saa monipuolisesti ruokaa: vihanneksia, kalaa ja lihaa, maitotuotteita, leipää ja paljon muuta hyvää. Minä käyn siellä joka kerta, kun vaan pääsen. (...) [*M: kykeneminen*]

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma



- Olen päässyt myös matkustamaan [*M: kykeneminen*]. 2000 kesällä olin vaihdossa Virossa. Siellä köyhyys näkyy joka kohdassa. Talot on rapistuneet, kerjäläisiä Tallinna kaduilla jne. Silti pidin siitä maasta kovasti. Tunsin oloni kotoisaksi. [*A: kotoisuus*] Myös Englannissa olen käynyt useamman kerran. Lontoossa kodittomat makaavat kaduilla ja toivovat saavansa edes vähän ruokarahaa. (...) [*M: osaaminen*]

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma



- Naurettavinta Suomen politiikassa on se, että kun asun yhdessä kihlattuni kanssa ja hänellä on säästöjä, niin se lasketaan hänen tuloiksi ja näin ollen minä en saa mitään rahaa soskusta [A: *pilkallisuus*]. Minun pitää elää kumppanini siivillä. [M: *täytyminen*] En tiedä, mitenkä nyt eläkkeenikin määräytyy kun kumppanini sai töitä [M: *kykeneminen-, osaaminen*]. No, nyt koitetaan vain sinnitellä elämässä eteenpäin [A: *sinnittely*; M: *kykeneminen*].



- Jos vertaa Suomen ja muiden maiden köyhyyttä, niin Suomessa sitä ei juuri ollenkaan näytetä, eikä siitä puhuta. Onhan Suomi rikas maa. Miksi myöntää, että täällä olisi köyhyyttä? Kaikkihan ne luulevat, että Suomi on todella rikas maa, mutta ei se todellisuudessa ole näin. [*M: osaaminen*] Kyllähän se näyttää hyvälle, kun kaikki kansanedustajat saavat isot palkat ja muut kansalaiset saavat raataa niska limassa. [*A: ärtymys; M: täytyminen*]



- Tässä maassa kaikkein huonoiten on asiat kodittomilla, opiskelijoilla, työttömillä ja eläkeläisillä, johon itse itseni tunnustan. [A: epäoikeudenmukaisuus] Kodittomiakin löytyy tästä kaupungistakin, missä asun. He nukkuvat rautatieasemalla, eikä heillä ole muuta paikkaa minne mennä. [M: täytyminen] Opiskelijoissa on meidän maan toivo, ainakin niin luulisi. [A: epäluottamus] Mutta eihän opiskelijat saa kuin pienen opintotuen ja asumistuen. Moni eläkeläinenkin saa todella vähän rahaa.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma



Vuosi 2012

- Näiden kuuden vuoden aikana on tapahtunut monia asioita. Olin 2006 vuonna viimeisen kerran mielisairaalassa masennuksen takia. Pääsin kotiin juuri ennen juhannusta. Vuoden lopussa menin naimisiin mieheni kanssa. Sain vuoden 2007 aikana käytyä lukion loppuun iltalukiassa. [*M: kykeneminen, osaaminen*] Yritin YO-kirjoituksia, mutta kävi yksi kömmähdys, jonka takia en tehnyt loppuun. Sain kuitenkin lukion päättötodistuksen. [*M: kykeneminen, osaaminen*]

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma



- Hain vuoden 2007 lopulla talouskoulun puolen vuoden linjalle. (...) Talouskoulun linja oli hyvä, kun siellä opittiin monia hyödyllisiä asioita, kuten terveellisen ja halvan ruuan tekoa ja muutenkin siellä sai joka päivä aterian, johon kuului leivät, salaattit, terveellinen lämmin ruoka ja jälkiruoka [*M: kykeneminen, osaaminen*]. Kävin linjan vuoteen, koska ensimmäisellä puolella vuodella olin pari viikkoa sairaslomalla burn-outin takia. [*M:kykeneminen*] (...) Talouskoulun jälkeen olin puoli vuotta ilman mitään varsinaista tekemistä, mutta sain jo keväällä tietää, että pääsen syksyllä opiskelemaan matkailualaa [*M: kykeneminen*].



- Eli, aloitin kuntouttavalla ja valmentavalla linjalla. (...) Linja oli aivan älyttömän hyvä, varsinkin kun siellä sai taas todella terveellisen ja maittavan ruuan joka päivä. [A: tyytyväisyys; M: kykeneminen] Me tehtiin myös pari yönylireissua ja ne olivat ilmaisia meille, kuten myös päiväretket. [M: kykeneminen, osaaminen] Pääsimme myös keilaamaan, elokuviin, teatteriin ja muihin tapahtumiin ja urheilujuttuihin ilmaiseksi. Kävin myös eräässä kuntokeskuksessa jumpissa ja kuntosalilla monta kertaa viikossa. Siinä oli kuukausimaksu, joka meidän budjetilla oli kallis, mutta piti tehdä vuoden sopimus. [M: kykeneminen, osaaminen]



- No, sitten alkoi tapahtua niin, että mieheni uusi työnantaja alkoi jättää mieheni palkkoja maksamatta tai maksoi ne todella myöhässä. (...) Soitin kerran mieheni työnantajalle ja sanoin hänelle, että asia menee eteenpäin, jos rahoja ei ala tulla. Sekään ei auttanut...
[A: epäoikeudenmukaisuus; M: täytyminen, haluaminen, osaaminen]
- Oltiin jo siinä tilanteessa, että varattiin ohjaajani kanssa aika kuluttaja-asiamiehelle, jonka kanssa keskustelimme asiasta. Meillä oli niin tiukka rahatilanne, ettei saatu edes vuokria maksettua useammalta kuulta, joten laskuja meni ulosottoon ja luottotiedot menivät. [M: kykeneminen, täytyminen]



- Toukokuun lopulla 2010 muutimme sitten mieheni kanssa toiseen kaupunkiin ja mies oli jo hommannut uuden työnantajan. Alkuvuodesta 2011 kuitenkin aloimme huomaamaan parkettilattiassa pieniä mustia läikkiä. Terveysviranomainen kävi ja sanoi että kosteusvaurio ja heti uutta asuntoa etsimään. [*M: täytyminen, kykeneminen, osaaminen*] (...) Se vuokraisäntä sanoi, että jouduttaisiin maksamaan koko uusi lattia! (...) Tehdään siitä kyllä oikeusjuttu, jos aikovat vaatia koko lattiasta maksun. Tämä asia alkoi ahdistamaan minua taas tänäänkin, kun ajettiin sen edellisen talon ohi. [*M: haluaminen, osaaminen; A: epäoikeudenmukaisuus*]

- Muuten tilanne on melko hyvä. Saimme juuri maksettua loputkin ulosotot pois, joten meille jää jonkin verran enemmän rahaa käteen kuussa. [*M: kykeneminen, osaaminen*] Pelottaa kuitenkin, että miten käy sen edellisen asunnon kanssa. [*A: pelko; M: kykeneminen -*]
- Meillä on nytten sellainen tilanne, että olemme jo parin kuukauden ajan koittaneet, että jos saisimme perheenlisäystä [*M: haluaminen*]. Psyykinen vointini on ollut jo pitkään tasainen ja tämän vuoden puolella olen sairastanut vain kerran, kun minulla on yleensä ollut jotain korkeintaan kahden kuukauden välein. [*kykeneminen*]

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma



- Nytten, kun psyykkinen vointi on ollut parempi, fyysisiäkään vammoja ja sairauksia ei ole ollut niin paljon. [*M: kykeneminen*]. Minulla on ollut terapiasuhte vuodesta 2000 lähtien ja sieltä olen saanut tukea, kuten myös ev.lut.seurakunnan auttavasta puhelimesta. Myös mieheni ja ystäväni ovat olleet tukenani. Olemme myös saaneet aiemmin pari kertaa diagoniasta lappuja, joilla sai tietyllä rahasummalla ostaa ruokaa ja hygienia tuotteita. Diagonian lisäksi olen jutellut papin kanssa. [*M: kykeneminen, osaaminen*]

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma



- Olen ollut aiemmin kymmenen vuoden ajan kuntoutustuella, eli määräaikaisella eläkkeellä, mutta viime kuussa haimme pysyvää työkyvyttömyyseläkettä. Tietoa ei ole vielä tullut, mutta jos en saa eläkettä, niin kuntoutustukeni jatkuu. [*M: kykeneminen*]



Tiivistä yhteenvetoa

- Vuoden 2006 kirjoitus sisältää kielteisiä affektiivisia ilmaisuja, vuoden 2012 kirjoituksen affektit tahtovampia
- Vuoden 2012 kirjoitus sisältää kykenemiseen (sosiaaliturva, palvelut, ystävät) osaamiseen (osaa hakea apua, opiskelu, kartuttaa tietotaitoa) ja tahtomiseen liittyviä ilmaisuja
- -> Elämä hallittavuuden ja pystyvyyden tunne lisääntynyt (saavutettu asioita, uusia tavoitteita)
- -> Odotushorisontti pitkällä (perheenlisäys)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

